

TURAN NADİR oğlu ƏHMƏDLİ

Milli Aerokosmik Agentliyinin Xüsusi Konstruktor Texnoloji Bürosu
E-mail: *muharrembeyturan@gmail.com*

HƏBİB ZAHİD oğlu HƏSƏNOV

Milli Aerokosmik Agentliyinin Xüsusi Konstruktor Texnoloji Bürosu
E-mail: *həbib.hesenov@mail.ru*

RÜFƏT EYNULLA oğlu HÜSEYNOV

Milli Aerokosmik Agentliyinin Xüsusi Konstruktor Texnoloji Bürosu
E-mail: *mail:rhuseynov@mail.ru*

LƏNKƏRAN RAYONUNUN EKOTURİZM POTENSİALI

Xülasə: Turizm sektoru keçmişdən bu günə qədər olan tarixi prosesdə gündən-günə inkişaf edir və dəyişir. Bu inkişaf və dəyişiklik turistlərin üstünlük verdiyi turizm növlərində də özünü göstərir və ekoturizmə marağı artırır. Ekoturizm insanların rifahını və ətraf mühiti qoruyan, təbii ərazilərə həssas olan davamlı turizm növüdür. Yaxın keçmişdə həm hökumətin, həm də investorların diqqət mərkəzinə çevrilən Lənkəran rayonu uzun illər turizmdən uzaq olan ümumi turistik strukturuna görə tədqiqat üçün seçilib.

Araşdırmada Lənkəran rayonunda ekoturizmin: dağ macara turizmi, dağ turizmi, termal turizm, mədəni turizm, ov turizmi, dəniz turizmi, dini turizm və kənd turizm növünün və bir çox ekoturizm fəaliyyətinin həyata keçirilə biləcəyi görülməkdədir.

Açar sözlər: Lənkəran, ekoturizm, turizm.

UOT 338.48

JEL: L 83

DOI: doi.org/10.54414/objd9597

Giriş

Azərbaycanın beş qədim və gözəl coğrafi bölgəsindən biri olan Xəzər dənizinin cənub-qərb sahilində, Lənkərançayın Xəzər dənizinə qovuşduğu yerdə yerləşən Lənkəran ölkə ərazisinin 7%-ni təşkil edir. Sahəsi 6070 km² olan Lənkəran rayonu cənubdan və qərbdən İran, şərqdə isə Xəzər dənizi ilə həmsərhəddir. [1, səh.42] Lənkəran İqtisadi Rayonu öz təbii xüsusiyyətləri və relyefi ilə Azərbaycanın digər rayonlarından kifayət qədər fərqlənir. Yüksək qiymətli münbit torpaqlar və dağətəyi ərazilərdə geniş ərazini əhatə edən meşələr rayonun ən mühüm sərvətlərindəndir. Regionun su ehtiyatları, kənd təsərrüfatı potensialı, iqlim müxtəlifliyi və turizm fəaliyyəti üçün əlverişli təbii gözəllikləri nəzərə alsaq, rayonun potensial gücünün nə qədər böyük olduğu başa düşülür. Qafqaz ölkələri ilə dəniz, hava, quru və dəmir yolu nəqliyyatı şəbəkəsinə əlavə olaraq Yaxın Şərq ölkələri arasında tranzit ticarət yolu

üzərində olan Lənkəran bu, regionun strateji əhəmiyyətə malik olduğunu göstərir [2, səh.37].

Kənd təsərrüfatında tərəvəz, meyvə, çay, düyü, dənli bitkilər və sitrus meyvələrinin istehsalı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Rayonun turizmində isə balıqçılıq və tranzit gəmiçilik sürətlə inkişaf etməkdədir. Lənkərandə turizmin ilk inkişaf dövrü 1960-1990-cı illərə təsadüf edir [3, səh.15]. İkinci inkişaf dövrü Lənkəran İqtisadi Rayonu üzrə Turizmin İnkişafı Dövlət Layihəsi əsasında 2007-ci ildə başlamış və günümüzə qədər davam etməkdədir. Hirkan Milli Parkı və Kızılağaç Milli Parkları bölgənin hüdudları daxilindədir [4, səh.63].

Termal bulaqlar, milli parklar və yay kurortları regionun ən mühüm ekoturizm sahələridir. Rayonda turizm fəaliyyəti sürətlə inkişaf edir, xüsusilə Lerik yolunun üzərində taxtadan tikilmiş dağ evləri təmiz havası ilə istirahət edənlərin axtardığı məkandır. Böyük şəhərlərin stresli mühitindən uzaqlaşaraq bol oksigenli dağ evlərində

dincəlmək istəyənlər Lənkəran rayonuna gəlirlər. Müasir yerləşdirmə vasitələrinin olmaması və məhdud imkanlar turizm fəaliyyətinin inkişafında regionun ən mühüm problemlərindəndir.

Rütubətli subtropik iqlimə malik olması həmçinin dünyadakı on bir iqlim qurşağından yeddisinin bu rayonda yerləşməsi regionda ekoturizmin ən populyar növlərindən biri də təbiət-tarixi turların inkişaf etdiyini göstərməkdədir. Bu cür turlar adətən bağlarda və milli parklarda təşkil olunur. Bu ekoturları Hirkan və Qızılağac qoruğunda həyatə keçirmək mümkündür. Bu ərazilərdə ekoturların həyata keçirilməsi üçün xüsusi turizm zolağı salınmalı və eyni zamanda, ekoturistlər üçün bağın kənarında fərdi və kollektiv ləvazimatlar tikilməlidir. [5, səh.52]

Lənkəranda İnkişaf Etməkdə Olan Ekoturizm Növləri

Dağ macara turizmi-Lənkəran iqtisadi rayonunda geniş inkişaf potensialına malik olan digər ekoturizm növü dağ-macəra turizmidir. Talış dağları bu turizm növü üçün çox əlverişlidir. Bildiyimiz kimi, müasir dövrdə turistlərin ən çox pul xərclədiyi turizm sahəsi ekstremal turizm növüdür. Bu baxımdan Lənkəranda dağ-macəra turizminin inkişafı vacibdir. Lakin bu növ ekoturizm digərləri ilə müqayisədə daha bahalı görünür. Buna səbəb turistlərin burada təhlükə altında olmasıdır. Turistlərin diqqətini bu sahəyə cəlb etmək o qədər də çətin deyil. [6, səh.25]

Dağ turizmi-Dağ turizmi, şəhərin və qəsəbənin dumanından qaçan, təmiz hava, su, səssizlik kimi xüsusiyyətlərə üstünlük verən turistlərin seçimidir. Lənkəranda yüksək dağ turizminin inkişafı üçün atçılıq-turizm marşrutu yaradılmalıdır. Bu marşrutlar müxtəlif relyefli ərazilərdən keçməlidir. Cəlilabad Lənkəran at turizmi üçün ən böyük potensiala malik rayonlardan biridir

Termal Turizm-Azərbaycan torpağı zənginliyinə görə mineral suların iştahaçan yeri kimi adlanır. Lənkəran iqtisadi rayonunda ən məşhur (müalicəvi) termal sular yeraltı termal bulaqlardır. Bunlar Lənkəran və Masallı ərazisində yerləşir. Bu rayonlarda turizmin bu növü daha çox inkişaf edib. Lakin son illər turizmin bu növünün inkişafı üçün imkanların olmaması mühüm maneələrdən biridir.

Mədəni Turizm-Tarix və mədəniyyət abidələri ilə zəngin olan Lənkəran beynəlxalq bazara çıxış biləcək turizm keyfiyyətinə malikdir. Köhnə şəhərləri, sarayları, məscidləri, pirləri,

karvansarayları rayonun turistik əsərlərindən saymaq olar. Bu bölgənin mədəni mühiti, adət və ənənələri bu rayonda mədəni turizmin inkişafına kömək edir. Bunun üçün müəyyən islahatlar aparılmalıdır.

Ov Turizmi-Zəngin ov ehtiyatlarına malik rayonlarda bu qoruqlardan yararlanmaq turistləri cəlb edən turizm növü olan ov turizminin inkişafına səbəb olmuşdur. Digər turizm növlərindən fərqli olaraq, ov turizmi böyük gəlir mənbəyidir. Bunun əsas səbəbi ov turizmi ilə maraqlanan turistlərin ümumiyyətlə zəngin insanlar olmasıdır. Bunlar həm xarici, həm də yerli turistlər ola bilər. Azərbaycanın bir çox rayonlarında ovçuluq təsərrüfatları yaradılıb. Lənkəran iqtisadi rayonunda belə obyektlərin yaradılması ov turizminin inkişafı üçün çox faydalı olacaq.

Dəniz Turizmi-Lənkəran iqtisadi rayonu üçün ən əlverişli turizm növlərindən biri də dəniz turizmidir. Mayın 20-dən etibarən havanın temperaturu 25-28°C arasında dəyişir. Bu vaxtdan sonra avqustun sonuna kimi havanın temperaturu yüksəlir, sentyabrın 20-nə kimi havanın temperaturu 25-28 C-ə qədər enir və bu aylar dəniz turizmi üçün ən əlverişli vaxtdır. [7, səh.38]

Dini Turizm-Lənkəran iqtisadi rayonunda yaşayanlar dini adət və ənənələrə sadıq insanlardır. Xaricdən gələn turistlərin belə yerlərə marağı beynəlxalq təcrübədə sübut olunub. Bu baxımdan rayonda turizmin bu növünün inkişafı qaçılmazdır. Dini turizmdə ictimaiyyətin iştirakı açıqdır. Çünki onlar öz adət-ənənələrini, dini baxışlarını nümayiş etdirirlər.

Kənd Turizmi- Kənd turizmini kənd ərazilərində çarpayıqlarla təmin edilən turizm xidmətlərinin fəaliyyəti kimi müəyyən edə bilərik. Lənkəranda kənd turizminin inkişafı üçün bütün imkanlar mövcuddur. Turistlər buraya kənd evlərində qalmaq və əsl kənd həyatını yaşamaq üçün gəlirlər. Bu bölgənin adət və ənənələrinin, mətbəxinin və digər mədəniyyət sahələrinin çatdırılmasında kənd turizminin böyük əhəmiyyəti var. Turistlərin yerli adət-ənənələrə marağının artması yerli insanları bu mövzuda daha çox məlumat toplamağa, eyni zamanda ətraf mühiti qorumağa sövq edir [8, səh.66].

Nəticə

Təbii və mədəni irsin qorunması ilə yanaşı, ekoturizm bölgə əhəlisinə birbaşa və ya dolaylı

yolla məşğulluq təmin edəcək potensiala malikdir. Lənkəranda ekoturizm potensialı dövlət və özəl sektor investorları tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. İnsanları turizmlə bağlı məlumatlandırmaq lazımdır. Dövlət insanların yaşadığı bölgəni, onun təbii-mədəni sərvətlərini gündəlik qazanc mənbəyi kimi qəbul etməmək və bu dəyərlərə biganə qalmamaq üçün maarifləndirməli, bu istiqamətdə ictimai məlumat proqramları, layihələr yaratmalıdır. Marketing fəaliyyəti dövlət, özəl sektor və bütün maraqlı tərəfləri əhatə etməklə planlı və mütəşəkkil şəkildə, əlaqələndirilmiş formada həyata keçirilməlidir. Bölgənin ekoturizminin təşviqi turizm agentlikləri ilə müqavilələr bağlamaq və müasir marketing üsullarından istifadə etməklə həyata keçirilməlidir. Lənkəranda ekoturizm fəaliyyətlərinin həyata keçiriləcəyi müxtəlif yerlərin marşrutları müəyyən edilməli, müəyyən edilmiş marşrutlar vizuallaşdırılaraq tanıtım işləri aparılmalıdır. Turizm destinasiyasının potensialının müəyyən edilməsi mərhələsinin ən mühüm elementi destinasiyanın turizm ehtiyatlarının aşkarlanmasıdır. Destinasiyada qeyd olunan resursların olması, həm də turistləri cəlb etmək üçün bir yerin potensialını müəyyən edir. Turizm məkanlarında ekoturizm fəaliyyətini

həyata keçirmək üçün bu fəaliyyətlər həyata keçirilmə sahəsinin müəyyən edilməsi şərtidir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Ağakərimov M. və Babazadə S. Ekskursiya və Ekskursiya Bələdçisi, Oskar Press, Bakı, 2006.
2. Məmmədova S., Azərbaycanın Lənkəran vilayəti Torpaqlarının Ekoloji Qiymətləndirilməsi və Monitorinqi, Elm Nəşrləri, Bakı, 2006
3. Hüseynov S. və Zəngin E. "Azərbaycanda turizm", Elmi konfransın materialları, Bakı, 2008.
4. Abbasov M. Lənkəran tarixi, Maarif mətbuatı, Bakı, 2000
5. Talışlı M.H., Hüseynbalaoğlu B., Lənkəran, Təhsil Nəşrləri, Bakı, 1990
6. Əflatunlu R., Lənkəran Bölgəsində Kənd Təsərrüfatı Həyatı, Magistrlik dissertasiyası, İstanbul Universiteti, İstanbul, 2002
7. Əfəndizadə S. Azərbaycanda ekoturizm və onun inkişaf perspektivləri, Bakı nəşriyyatı, Bakı, 2005.
8. Cəfərov İ. "Azərbaycan Turizm Potensialının və Turistik Məhsul Siyasətinin Qiymətləndirilməsi", Dokuz Eylül Universiteti Sosial Elmlər İnstitutu, İzmir, 2001.

TURAN NADIR AHMEDLI

National Aerospace Agency Special Design and Technology Bureau
E-mail: muharrembeyturan@gmail.com

HABIB ZAHID GASANOV

National Aerospace Agency. Special Design and Technology Bureau
E-mail: habib.hesenov@mail.ru

RUFAT EINULLA HUSEYNOV

National Aerospace Agency Special Design and Technology Bureau
E-mail: rhuseynov@mail.ru

ECOTOURISM POTENTIAL OF LANKARAN REGION

Abstract: The tourism sector is developing and changing day by day in the historical process from the past to the present. This development and change is also reflected in the types of tourism preferred by tourists and increases the interest in ecotourism. Ecotourism is a sustainable type of tourism that protects the well-being of people and the environment and is sensitive to natural areas.

Lankaran region, which has recently become the focus of both the government and investors, has been selected for research due to its general tourism structure, which has been far from tourism for many years. It is seen that religious tourism and rural tourism and many ecotourism activities can be carried out.

Keywords: Lankaran, ecotourism, tourism.

ТУРАН НАДИР оглы АХМЕДЛИ

Национальное Аэрокосмическое Агентство
Специальное конструкторско-технологическое бюро
E-mail: muharrembeyturan@gmail.com

ХАБИБ ЗАХИД оглы ГАСАНОВ

Национальное Аэрокосмическое Агентство.
Специальное конструкторско-технологическое бюро
E-mail: habib.hesenov@mail.ru

РУФАТ ЭЙНУЛЛА оглы ГУСЕЙНОВ

Национальное Аэрокосмическое Агентство
Специальное конструкторско-технологическое бюро
E-mail: rhuseynov@mail.ru

ЭКОТУРИСТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ЛЕНКОРАНСКОЙ ОБЛАСТИ

Резюме: Сфера туризма развивается и меняется день ото дня . Это развитие и изменение также отражается на видах туризма, предпочитаемых туристами, и повышает интерес к экотуризму. Экотуризм - это устойчивый вид туризма, который защищает благополучие людей и окружающую среду и бережно относится к природе. Лянкяранский район, который в последнее время оказался в центре внимания как правительства, так и инвесторов, был выбран для данного исследования из-за его общей туристической структуры, которая уже много лет далека от туризма.

Исследование показывает, что в Лянкяранском районе можно осуществлять экотуризм: горно-приключенческий туризм, горный туризм, термальный туризм, культурно-познавательный туризм, охотничий туризм, морской туризм, религиозный туризм и сельский туризм, а также многие экотуристические мероприятия.

Ключевые слова: Ленкорань, экотуризм, туризм.

Daxil olub: 14.07.2021